

Není prestižnější zadání, než je knihovna

Mezi novostavbami knihoven, které se v současné době realizují, najdeme dva mimořádně rozsáhlé projekty: Národní technickou knihovnu v Praze a Studijní a vědeckou knihovnu, respektive Knihovnicko-informační centrum v Hradci Králové. (Podrobně jsme o nich psali v revue Knihovna 1/2006.) Obě stavby nesou značku pražského ateliéru Projektil Architekti. Jeho členové mají za sebou kromě knihoven široké spektrum dalších realizovaných projektů – od bytových domů přes Arcidiecéšní muzeum v Olomouci, základní školu či bar až po středisko ekologické výchovy. Kromě toho se zabývají rovněž návrhy a instalací výstav. O tom, jak se úspěšná značka zrodila, o práci architektů i o tom, jak vidí svět knihovníků, jsme vedli rozhovor se dvěma z členů ateliéru Projektil Architekti: Romanem Brychtou a Petrem Leškem.

Pracujete na nejrůznějších projektech, proč jste se pustili také do architektonických soutěží na nové knihovny?

Roman Brychta: Budova knihovny patří typologicky k nejlákavějším úkolům pro architektky.

Petr Lešek: Téma je v současnosti natolik otevřené a podléhá tak rychlé proměně, že na nové knihovny prostě musely být vypsány regulérní architektonické soutěže, kterých se v České republice jinak příliš mnoho nevypisuje.

Čím vás budovy knihoven přitahují a inspirují?

Roman Brychta: Architektura knihoven byla, je a doufám bude obrazem doby.

Petr Lešek: Knihovny jsou skutečnými symboly demokracie dnešní doby, není tedy důležitější a prestižnější zadání. V době, kdy se setkávání lidí omezuje a společnost se třídí, zůstávají společným veřejným prostorem. Parlamenty jsou nepřitažlivé, vysoké školy sálají elitářstvím, úřady jsou nepříjemné, sportoviště využívána příležitostně, kdežto knihovny mohou být obrazem společnosti a spojovat to, co se vzdaluje.

V roce 2001 jste vyhráli prestižní soutěž s projektem Národní technické knihovny. Připravovali jste se na ni nějakým speciálním způsobem?

Roman Brychta: Zadáním je místo a stavební program – náplň budovy. Myslím, že úspěch návrhu je ve vcítění se do místa a vnitřní svobodné zažití náplně budovy. Pak následuje spousta práce, kreativních diskusí a exkurzí – samozřejmě v případě knihovny s knihovníky.

Pohled do budoucnosti – budova Národní technické knihovny v noci

Foto: Projektil Architekti

Projektil Architekti: Mgr. Ak. arch. Roman Brychta, Ing. Ondřej Hofmeister, Ing. arch. Petr Lešek a Ing. arch. Adam Halíř

Foto: Projektil Architekti

Petr Lešek: Současný stav velkého rozvoje a vývoje knihoven nám dal provozně poměrně volné ruce, lépe řečeno věděli jsme, že návrh musí umožňovat hodně provozních změn. Proto byla šance na skutečně koncepční uvažování – od konceptu k provozu.

Co pro vás, jako architekty, vítězství v podobné soutěži a následná realizace tak významné stavby, jako je Národní technická knihovna, znamená?

Roman Brychta: V prvním momentě radost z úspěchu. Pak starost s výběrem týmu a nakonec práce na projektu.

Petr Lešek: Realizace teprve začíná, hodnotit můžeme až po dokončení.

Původní projekt Národní technické knihovny ovšem počítal s výstavbou dvou objektů. Proč jste vlastně museli tuto představu opustit?

Roman Brychta: Někteří účastníci jednání ve stádiu projektové přípravy návrh s nadzemním objektem garáží nepřijali. I když právě urbanistická kompozice dvou objektů byla v soutěži kladně hodnocena.

Petr Lešek: Ukázalo se, že je problém se vztahem k parkovacím domům. Na rozdíl od zahraničí u nás převládá pocit, že automobily jako negativní věc musí zmizet ze zorného pole, aby nám nepřipomínali naše problémy. Iluze, že co je pod zemí, prostě není.

Jak se vám v projektech královéhradeckého Knihovnicko-informačního centra a Národní technické knihovny v Praze dařilo a daří skloubit své představy s představami knihovníků?

Roman Brychta: My jsme přinášeli svoje představy o domě a knihovnici nás zasvěcovali do svých představ o provozu knihovny. Společně jsme přemýšleli o budoucnosti nejen námi projektovaných knihoven. Výsledek z tohoto přemítání se snažíme vepsat do fungování vnitřního organismu knihovny.

Petr Lešek: Pro zdar projektu je velmi důležité, aby obě strany byly otevřené a vstřícné, pak je oboustranný pocit odpovědnosti a snad i spokojenosti.

Je pohled knihovníků na architekturu podobný jako u jiných vašich klientů, anebo byste po svých zkušenostech řekli, že je v něčem zásadním specifický?

Roman Brychta: Každá budova má typologicky obecná pravidla. Některá jsou jasně daná, některá se vyvíjejí a promýšlí během projektu. Pohled klientů je vždy poněkud omezen právě na tu danou typologii, kterou subjektivně zastupují. My se snažíme tyto pohledy nejen u knihovníků, ale obecně, více otevřít ve smyslu propojení s jinými zdánlivě nesouvisejícími tématy.

Petr Lešek: Knihovníci jsou nesporně nadprůměrně kultivovaní klienti se zájmem o architekturu jako takovou. Specifickou okolností je u nich neznalost organizování tak velké zakázky. Většinou to dělají poprvé a naposledy.

Myslíte si, že práce na projektech nových knihoven něčím podstatným obohatila vaše architektonické cítění a myšlení?

Roman Brychta: V naší kotlině jde v tomto případě o velké projekty a to přináší zásadní obohacení profesní kariéry. Architektonické cítění a myšlení? Nikdy přesně nevíte, co vás napadne.

Jak se vlastně vaše společnost Projektil Architekti zrodila?

Roman Brychta: V roce 2002 jsme neměli moc práce, takže jsme dělali soutěže. Ze tří jsme dvě vyhráli a v jedné se umístili na 3. vlastně 2. místě; 1. cena nebyla udělena. Z těchto soutěží byla jediná hradecká knihovna realizována. Díky tomuto projektu jsme mohli založit ateliér.

Dá se laikům přiblížit, jak funguje spolupráce v týmu architektů? Jak máte rozděleno, kdo co navrhuje, kdo za co odpovídá apod.?

Roman Brychta: Práce architekta: Skici, modely, návrhy, diskuse, obhajoba návrhu, přemýšlení, jednání a hlavně práce s lidmi.

Každý projekt má svého hlavního architekta, vedoucího projektu. Ten má svoji hlavní odpovědnost. Dílčí odpovědnost však nesou všichni členové týmu.

Petr Lešek: Hlavní je zaujetí pro věc a vzájemná interakce a podpora v týmu. Jde o to, nahlédnout podstatu a pak ji uvést na dlouhou cestu prověřování a vylepšování až do reality. Architektura je skvělá v tom, že vám na takové cestě dává sílu neobyčejnosti.

Které z vašich realizací pokládáte, kromě dvou zmíněných novostaveb knihoven, za nejdůležitější?

Roman Brychta: Je to právě v lednu otevřená Centrum ekologických aktivit města Olomouce v Horce nad Moravou u Olomouce. Myslím, že jde o největší nízkoenergetický dům u nás. Náš zájem o tento dům nekončí jeho otevřením. Teď právě nastává fáze sledování a vyhodnocování stavebně energetické koncepce domu.

Petr Lešek: Vřele zveme všechny na jeho návštěvu, neboť jeho smyslem je informovat nejširší veřejnost. Na stavbě je možno ve skutečnosti vidět a zažít soudobé úsporné technologie jako součást nevšední architektury. Stavba je obrazem našeho přístupu k architektuře a stavění jako komplexnímu jevu. Budova jako výsledek intenzivní společné práce vynikajících techniků pod taktovkou architekta. Takové by měly být i naše knihovny.

Jak vidíte úroveň současné české architektury v konfrontaci se světem? Jsou čeští architekti konkurenceschopní? A kde a v čem jsou případně jejich limity?

Roman Brychta: Konkurenceschopní jsou určitě. Chce to však větší odvahu se pouštět do zahraničních soutěží. To souvisí i s finančním kapitálem, kterým pro účast v zahraničních soutěžích musíte disponovat. Tedy i se skutečnými honoráři architekta u nás.

Petr Lešek: Předrevoluční bariéra malých kontaktů se zahraničím postupně u mladších generací mizí. I architektonické myšlení se stále více propojuje. Dobré je, že zpátky alespoň na čas zavítali emigranti ze starší generace, která stále nejvíce staví a ovlivňuje celkovou úroveň architektury, v průměru si ale zachovala domácí uzavřenost. Zajímavé je, že se k nám do studia začínají hlásit zahraniční absolventi. Jeden německý architekt u nás pracoval. Pohyb tedy je již obousměrný.

Když se píše o nových budovách knihoven, tak se zpravidla uvádí řada čísel (rozměry, kapacita, materiály, ceny atd.), ale řekl bych, že architekti nemají k budovám jen takovýto ryze „technický“ vztah. Mohli byste popsat, jak vidíte hradeckou knihovnu a Národní technickou knihovnu coby jejich tvůrci? Nebo-li, z jaké filozofie jste vycházeli a jaký charakter jste se jim snažili vtisknout?

Roman Brychta: Architekt na začátku hovoří slovníkem koncepčním a obrazovým. Ve výsledku však musí umět přenést tento jazyk do technických specifikací, které jsou pro vlastní realizaci důležité.

Hradec: X-ko, brána do kampusu, odlitá litera, přeškrtnutí místa na mapě, ne však jeho zrušení ale naopak zviditelnění.

Praha: lampion, tepající srdce kampusu, čtyři vstupy nasávají život universitního parteru, vnitřní piazza, soustředění, uzavřená otevřenost.

V obou případech budovy nabízejí maximální přístupnost fondů a v budoucnosti možnost přístupu do depozitářů/skladů.

Petr Lešek: Obě stavby definují vztah vnějšku a vnitřku. Na knihovnu jsou kladeny často protichůdné požadavky. Má být otevřená (zvat čtenáře, působit vstřícně, nabízet kontakty) a zároveň uzavřená (umožnit soustředění, být specifickým jasně pocíitelným prostředím). Obě knihovny na tyto touhy odpovídají a každá jinak. Jedna proskleným pláštěm, který je ale jemně rozostřen, druhá pevným pláštěm s velkými (reprezentativními) a malými (individuálními) otvory. Měly by to být skutečně veřejné stavby, budovy institucí s vnitřním příjemným prostředím.

Středisko ekologické výchovy Sluňáků v Horce nad Moravou

Foto: Projektil Architekti

(na předchozí straně) ←

Interiér návrhu novostavby Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě

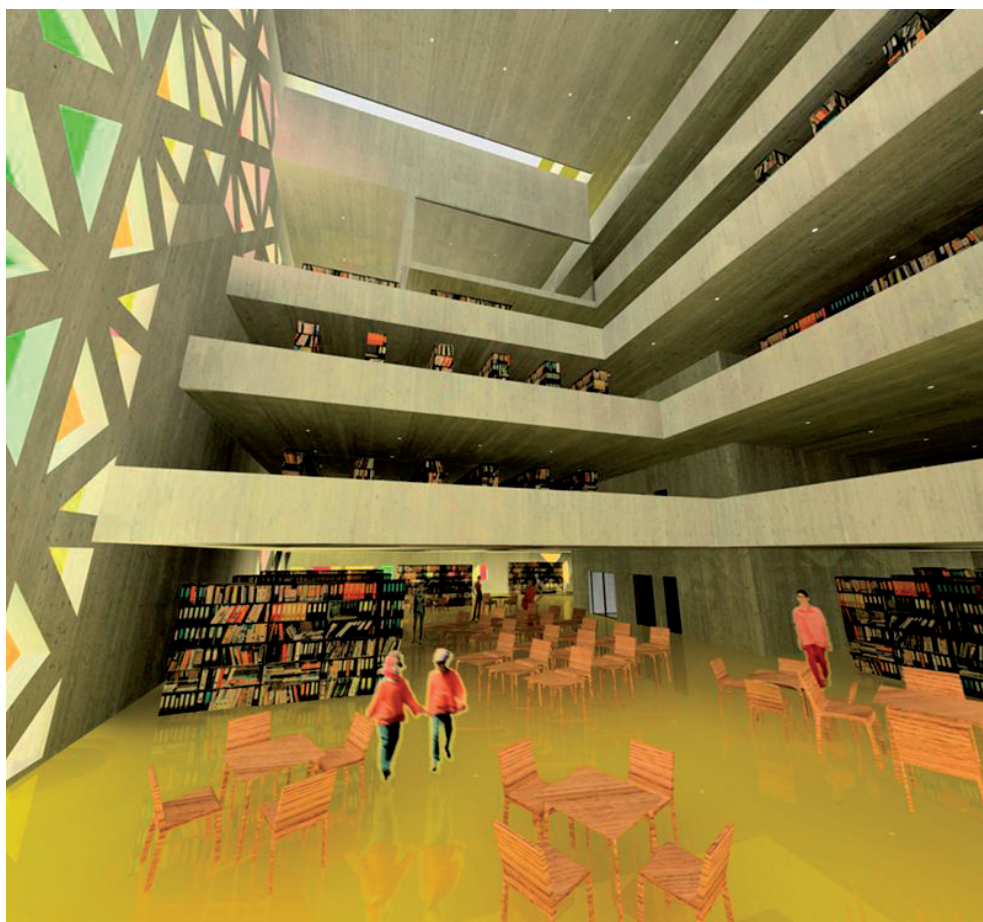
Foto: Projektil Architekti

↗

Soutěžní návrh na Krajskou knihovnu Vysočiny

Foto: Krajská knihovna Karlovy Vary

→

Mimochodem, jaké máte zkušenosti s knihovnami coby jejich uživatelé? A vyhledáváte jejich služby i v současnosti?

Roman Brychta: Kniha je pro mě objekt soustředění. Regál plný knih je pro mne obraz příběhů, informací. Když mám pocit, že bych si měl něco nastudovat, jdu do knihovny.

Petr Lešek: Jsem rád, že jsme mohli pomoci při rozvoji knihoven. Doposud cítím velký rozdíl mezi zahraničím a Českou republikou. Je spousta knih, které bych si chtěl v knihovně prohlédnout, ale je velmi obtížné se k nim dostat. To, že u nás téměř nejsou univerzitní knihovny, považuji za velký dluh. Kéž by se budovy pro vzdělání stavěly alespoň zčásti tak velkoryse jako dopravní stavby. Byl bych raději, kdyby Česká republika byla spíše vědomostní než dopravní křižovatkou Evropy.

Zdeněk A. Tichý